

Marica Campo

Lugo e Marica Campo
Xosé Ramón Freixeiro Mato (Sermos Galicia, 2017)

María Pilar Campo Domínguez, a escritora Marica Campo, naceu no Val do Mao (O Incio, Lugo) no ano 1948, cando con moita probabilidade Ánxel Fole preparaba os magníficos relatos do seu libro *Á lus do candil* localizados nas veciñas terras courelás, acrescentados poucos anos despois, en 1955, coa publicación das engaiolantes historias de *Terra Brava*, ambientadas xeográfica e lingüisticamente nestas terras do Incio, aínda coa nosa autora a gozar da liberdade da vida infantil polos mesmos espazos rurais narrados por aquel e enxalzados nunha cántiga popular que reproduce o propio Fole na súa obra: *Viva o Incio, viva o Incio, / terra de lobos e xestas...* Terra brava, en fin, onde Marica Campo vai dar os primeiros pasos na descuberta do mundo e na conformación da súa personalidade.

Mais pouco lle duraría ese reino feliz da infancia, pois seus pais, na procura de mellores oportunidades para a formación da numerosa prole, trasladaron a súa morada para Lugo. Nesta cidade realizará os estudos, mais sempre coa ilusión de tornar nos veráns ao seu *locus amoenus* onde paseniñamente se irá impregnando da lingua e dos modos de contar historias que engaiolaron Fole e que acabarán tamén por apreixar a nosa autora, sempre coa axuda do seu grande amor pola lectura.

Porén, a práctica monolingüe na oralidade e na escrita virá despois como consecuencia do desempeño do labor docente en diversas escolas da provincia de Lugo e logo dun proceso de reflexión persoal, pois infelizmente aínda hoxe o amor á nación e ao idioma non fan parte do noso ser colectivo e

2017-2018

Tertulias Literarias

precisan ser aprendidos. Marica tamén os aprendeu após esa viaxe interior arredor de si, como Otero Pedraio, coa axuda das moitas lecturas que abren camiño ás persoas intelixentes e coa lembranza constante das vivencias, dos sabores e dos recendos do Val do Mao soñado, amado e sempre anseiado. Toda a súa produción literaria finca as súas raigañas na terra onde naceu, de modo que o seu mundo tamén se chama Val do Mao. Este, O Incio e toda a provincia de Lugo por extensión vense reflectidos na obra dunha das súas escritoras máis sobranceiras.

Comezou Marica Campo a escribir desde nova, mais nunca tivo présa por publicar. Na realidade, é unha autora serodia canto á data de publicación dos seus libros, embora algúns dos seus poemas xa levasen anos circulando polo país, ás veces en forma musicada, a facer parte ela propia, en certo modo, dun espectáculo artístico-literario de grande aceptación popular que a vincula dalgunha maneira coa soldadeira María Balteira, de especial relevancia na súa obra como símbolo da muller insubmisas.

Deste modo, cando no ano 1992 sae do prelo *Tras as portas do rostro* xa batemos cunha voz poética "maior" dentro da literatura galega, como dixera Manuel María, unha voz circia e madura que soborda beleza artística, tremor emotivo e paixón vital. Unha voz que viña "*derramando en silencio cuncas de beleza na brancura do papel*" e que non era "*efémera flor de Primavera*", mais "*froito maduro de Outono, froito en sazón, prodixio e maravilla*", como tan ben escribira Manuel López Foxo. Unha voz singular e única, distanciada por veces dos modos literarios de grande parte dos autores e autoras coevos, difícil de encaixar en grupos xeracionais ou escolas porque tamén non estivo, nin está, obsesionada polas modas literarias, unhas veces efémeras, outras en exceso dependentes de capelas canonizadoras con capacidade de condenaren ao esquecemento. Tivo Marica Campo outras obsesións diferentes: a preocupación constante polo cultivo artístico dun galego auténtico e de calidade, a igualdade de xénero e a visibilidade da problemática das mulleres, nomeadamente daquelas que optan por seren independentes e rebeldes, a recuperación da memoria de moitas destas mulleres inxustamente tratadas e/ou esquecidas, a defensa dos dereitos nacionais da Galiza, a xustiza social etc. Eis, pois, unha escritora comprometida co seu pobo e co seu tempo: nacionalista, feminista, solidaria. Todos tres, adxectivos que definen a súa actuación cívica e que dunha forma ou doutra abrollan ao longo e largo dunha obra desbordante de sentimento, de paixón vitalista e de expresividade.

Talvez para mellor controlar tal ferverza expresiva quixo a autora someterse ao rixido molde do soneto nas 33 xoias que compoñen *Pedinche luz prestada* (2001), a se converter así nunha das máis destacadas cultivadoras desta clásica composición: "*sílabas computadas e ritmos prefixados para conter a desmesura e convertela na palabra xusta*", no dicir de Pilar Pallarés. Mais, non conforme con isto, tivo a ousadía de practicar unha forma compositiva,

Tivo a ousadía de practicar unha forma compositiva, a *sextina*, nunca antes cultivada na literatura galega e practicamente resgatada da poesía medieval occitana de Arnaut Daniel.

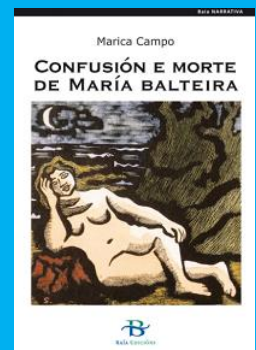
Tertulias Literarias

a sextina, nunca antes cultivada na literatura galega e practicamente resgatada da poesía medieval occitana de Arnaut Daniel. Incorpora así á literatura galega unha fórmula métrica moi fechada e exixente con máis de oitocentos anos de antigüidade, unha fórmula que, na procura do tempo perdido, vén inxectar na nosa lingua e na nosa literatura unhas tan necesarias doses de prestixio coa ollada posta no futuro. Lonxe de ser puro artificio formal do pasado, o *Sextinario* (2007) reborda actualidade e compromiso (velaí títulos como "*Sextina solidaria*", "*Lingua*", "*A razón da vítima*", "*Pola liberdade*", "*Mulleres de Ciudad Juárez*" etc.). A se servir dun instrumento formal dun pasado lonxincuo, Marica denuncia as inxustizas do presente e proxecta un porvir de dignidade para a Galiza, para o idioma, para as mulleres e para o ser humano.

Eis a ambición artística, a vontade de estilo e o compromiso cívico de Marica Campo, que non se circunscriben ao ámbito poético, pois tamén na narrativa nos deixou froitos importantes, igual que no teatro e na literatura infantil e xuvenil, sen menosprezarmos a mestría que nos vén demostrando constantemente nos seus artigos de opinión –e de intervención– en diferentes medios. O conxunto de relatos reunidos en *Confusión e morte de María Balteira* (1996) recrea o mundo máxico das lendas galegas, a resaltar un universo feminino por veces oculto ou incomprendido e a pór en evidencia vellas personaxes do imaxinario popular que fusionan historia e fantasía con plena naturalidade. En *Memoria para Xoana* (2002) mestura pasado e futuro, coa memoria como valor que ha garantir o ser e o estar no mundo, en canto en *Onde houbo lume* (2010) recupera historias de mulleres emparentadas coa memoria persoal para as salvar do esquecemento. E sempre a muller a ocupar a centralidade duns relatos intelixentemente deseñados, executados con brillante estilo e desbordantes de tenrura e emotividade. En todos estes libros hai recendos da prosa realista e máxica de Fole, como tamén de Cunqueiro e doutros autores e autoras dese realismo máxico á galega que bebe das máis profundas e fermosas historias que conforman as raigañas do pobo, historias, pois, que non representan tanto un sentir individualizado canto colectivo e que fan parte da nosa memoria íntima.

As obras de Marica Campo, á marxe do xénero, son breves e intensas, cal pequenas doses de arte literaria concentrada; algo similar acontece nos artigos xornalísticos. Neles e en toda a súa produción escrita transparece o firme compromiso coa Galiza, patria asumida e sempre reivindicada, e coa causa da xustiza e da solidariedade humana. Tamén se compromete en cada texto coa calidade e dignificación artística da lingua galega, que tan primorosamente coida na procura de lle tirar todo o seu potencial de expresividade. Máis outra forma, en fin, de fidelidade e de amor á Terra.

As obras de
Marica Campo,
á marxe do
xénero, son
breves e
intensas, cal
pequenas doses
de arte literaria
concentrada

Non foron donas de seu Arredor de “Onde houbo lume” de Marica Campo

A presenza de Marica Campo (O Incio, 1948) no noso campo literario, concretamente na súa vertente como narradora, é vagarosa, mesmo moi vagarosa para os que apreciamos as súas achegas. Deste xeito, ao chegar algunha nova proposta da súa man son dos que a recibe con expectación pois case seguro que nunca nos vai deixar indiferente. Alén da súa sólida obra teatral e poética, e das súas obras para un público máis novo, había certo tempo que non transitaba estes eidos da narrativa para adultos, nos que deixara xa boas mostras do seu quefacer tanto co seu saudoso *Confusión e morte de María Balteira* como con *Memoria para Xoana*, ambos os dous publicados hai xa algúns anos.

Chega agora, a través de Biblos, a novela *Onde houbo lume*, máis próxima talvez a iso que se coñece como nouvelle, e ben intensa e proveitosa pois, en absoluto reñida coa vizosidade léxica, moi presente igualmente nesta proposta. Velaí como en pouco máis de cen páxinas deseña os perfís e as aristas de once mulleres, se callar non todas elas produto da imaxinación da autora ou inspiradas en casos máis ou menos reais, aínda que iso careza de importancia porque ao cabo tratamos de ficción. Así pois, mercé a memoria de Rodrigo, un secretario xudicial de certa idade, flúen vivencias, lembranzas, conxecturas arredor dunha serie de vidas femininas, truncadas por moi diversas e ben posibles razóns como o de quedar solteiras para coidar ao irmán sacerdote ou chegar a convencerse de que a protagonista é meiga por ter os ollos claros...; biografías relatadas, en contrapunto, por medio da voz dunha xornalista, tamén inserida nunha época clave e atoldada da súa vida, mais responsable de levar a bo porto literario todas esas historias, coa crueza e veracidade que se precisan, despoñida sempre de sentimentalismos nos que sería doado caer.

A autora deita, xa que logo, unha ollada descriptiva ao rol que lle correspondeu a moitas mulleres vivir desde finais do XIX ata os anos oitenta do pasado século, sen deixar de realizar unha chiscadela efectiva á realidade da inmigración. Todo conxugado cunha tonalidade se se quere interviniente e activa, mesmo especialmente operativa para saber máis arredor da condición feminina galega e dos condicionantes, de carácter familiar ou social, que resultaron decisivos para determinar o futuro de moitas delas e que se traduciu na perda do dereito á propia vida, á anulación da vontade de seu. Unha novela, en fin, na que conviven altas doses de denuncia cunha altura literaria moi digna e máis que merecente de recoñecemento.

Marica Campo,
alén de seguir a
tripar eses
espazos do
protagonismo
feminino, segue
tendo como
bandeira a
precisión e mais
a contención
expresiva

Onde houbo lume

Marica Campo: "Os que escribimos en galego facémolo porque acreditamos no país e na lingua e, como dicía Novoneyra, a forza do noso amor non pode ser inútil"

Un libro que "incide na miña teima de contar historias de mulleres e, tamén, en certa maneira, recoller a problemática das mulleres inmigrantes". Así define Marica Campo a súa nova obra, onde houbo lume, que acaba de publicar Biblos na súa colección Mandaio. A última novela para rapaces desta autora, *E Xoel aprendeu a voar*, tivo unha boa acollida. E en pouco tempo Galaxia editará *Noutra dimensión*, outro libro seu para público xuvenil, que desde a fantasía fala do terrorismo, o medio natural, a soidade da xente maior, de mitoloxía..., conta .

A historia comeza cunha caravana de mulleres e a xornalista que ten que cubrir a noticia. Parece "baseada en feitos reais"...

En parte si. Lembro que houbo unha caravana de mulleres en Samos, e unha contracaravana. Ocorrúeseme buscar niso a historia que o envolve todo: as outras historias de mulleres. Inspireime en historias que coñezo de mulleres solteiras...

A xornalista ten que autocensurarse porque o seu xornal depende das axudas institucionais... Isto tamén semella moi real... O alcalde é unha persoa machista...

O alcalde podería ser moitos alcaldes que hai por aí. O da xornalista, é algo que vexo. Xa non é só que teñan que adaptarse á liña editorial, é que o xornalista xa ten que adiantarse...

Os personaxes non son o que parecen ó principio. A xornalista decátase de que á caravana tamén van algúns homes que están sós... Rodrigo ten certa sensibilidade ao seu xeito...

Quería facer un relato masculino pasado por un filtro feminino. De aí a idea de que a xornalista escribe as historias de mulleres que Rodrigo lle conta. Así, vaise descubrindo que o home ten o seu lado feminino. Ela tamén está nunha etapa da súa vida na que se afoga, quere ser escritora, e así entra no xogo...

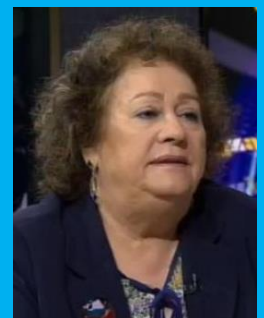
Como constrúches esas historias de mulleres? Hainas de distintas épocas do século XX, de distintas clases sociais...

Unha tía avoa miña non casou cun primo porque seus irmáns lle dicían que non podía casar con el, tiña mala fama.... Collo esas historias, e despois tamén invento. Unha das historias é a dunha muller que se suicidou tras ser calumniada. Escoitíllela unha vez a uns obreiros que traballaban na miña casa...

As familias utilizábanas para solucionar cuestións relacionadas coa propiedade... Aínda que hai estudos que din que as mulleres solteiras galegas non estaban, en certas zonas, tan mal vistas...

É certo o que dis das nais solteiras. Eu traballei no 74 na Terra Chá, e dos 36 alumnos que tiña, nove ou dez eran de solteiras, e non tiñan ningún complexo por iso nin eles nin as nais. O que eu quixen reflectir era o desprezo que sufrían as mulleres que non tiñan un referente masculino. E mostrar que detrás delas

Quixen facer un pouco de memoria histórica sobre mulleres que quedaron solteiras por artimañas das súas familias.

había lume, sentimentos. O libro partiu, en principio, dun artigo que lin nunha revista, que falaba dunha tradición de meterlles ás mulleres solteiras na tumba un saquiño de sal. Comprobei que non era certo, pero si había un dito popular sobre isto. Nun principio pensei en utilizar esta idea nas historias, pero desboteina.

Hai moito diálogo, son historias curtas...

Si, en primeira persoa a historia inicial e despois en terceira.

"Os problemas collen novas formas"

Marica explica que o libro "incide na miña teima de contar historias de mulleres e, tamén, en certa maneira, recolle as problemáticas das mulleres inmigrantes. As dificultades para escoller. Os problemas collen novas formas, pero seguen a existir. A xornalista, en cambio, que en principio ten máis marxe de elección, segue cun home ó que xa non quere, por costume"... Ante o actual panorama da lingua e da cultura, con dificultades para a edición, medios en galego que pechan, e ataques ó idioma, di que "os detractores do galego din que somos uns estómagos agradecidos. En realidade, escribir en galego non é rendible. Os que escribimos en galego facémolo porque acreditamos no país e na lingua, e como dicía Nonoveyra a forza do noso amor non pode ser inútil. Eu son optimista", di.

Fontes:

[Culturas \(La Voz de Galicia, 2010\)](#)

[Sermos Galicia \(2017\)](#)

[Galicia Hoxe \(2010\)](#)

Para saber máis:

[Entrevista en Xornal.com](#)

[Arquivo documental das Tertulias Literarias \(dende 2010\)](#)

Biblioteca Central Rialeda
Avenida Rosalía de Castro 227 A
15172 – Perillo (Oleiros)
Tfno.: 981 639 511
Fax: 981 639 996

Email: biblioteca.rialeda@oleiros.org
Blog: <http://bibliotecasoleiros.blogspot.com/>